

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

GEMITU COLUMBÆ

DE BONO LACRYMARUM

DE
GEMITU COLUMBÆ

SIVE DE BONO LACRYMARUM

DE GEMITU COLUMBÆ

SIVE DE BONO LACRYMARUM

LIBER PRIMUS

CAPUT I.

De necessitate gemituum, ex Psalmis.

Necessitatem gemendi demonstraturus ex Scripturis sanctis utriusque Testamenti, ac deinde ab exemplis, et doctrina sanctorum, a testimoniis Davidis exordiar: siquidem Psalmi Davidis pleni sunt gemituum, et lacrymarum. Sed quia David, ut plurimum, de lacrymis suis loquitur, tres solum versiculos considerabimus, in quibus David omnes hortatur ad lacrymas, quasi ad officium proprium sanctorum, qui pertinent ad columbam. Unus versiculus est in Psalmo octogesimo tertio, qui sic habet: *Beatus vir, cujus est auxilium abs te: ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarum, in loco quem posuit.* Alter versiculus est in Psalmo nonagesimo quarto, cujus hæc sunt verba: *Venite adoremus, et procidamus ante Deum ploremus coram Domino, qui fecit nos.* Tertius versiculus est in Psalmo centesimo vicesimo quinto: *Qui seminant in lacrymis, in exultatione metent.*

Primus versiculus tria requirit ab eo, qui ad culmen beatitudinis pervenire desiderat. Primum est, ut de sua virtute diffidens, de auxilio Dei valde confidat, sic enim ait: *Beatus vir, cujus est auxilium abs te, hoc est, ille beatus est in spe, et beatus erit in re, qui non confidit in virtute sua, sed in auxilio Domini; et ideo auxilium ejus non est a se, sed abs te. Nihil enim magis odit Omnipotens, quam superbiam ejus, qui per elationem mentis excæcatus, non agnoscit imbecillitatem suam. Alterum est, ut non ita confidat in adjutorio Altissimi, ut existimet,*

nihil a se fieri oportere: necesse est enim, ut liberum arbitrium cooperetur gratiæ, juxta illud Apostoli in priore ad Corinthios: *Non autem ego, sed gratia Dei mecum.* Ubi non dixit Apostolus, non autem ego, sed gratia Dei, ne forte suspicaretur aliquis nihil a nobis requiri, nisi, ut sinamus Deum, per gratiam in nobis operari: addit igitur, *Meum,* ut significet, nos cooperatores, et coadjutores Dei in opere nostræ salutis esse debere, ut idem Apostolus in priore ad Corinthios docet, cum ait: *Dei adjutores sumus.* Ideo subjungit Propheta: *Ascensiones in corde suo disposuit, id est, non expectavit, ut auxilium gratiæ Dei illum jaentem, et dormientem sursum eveheret; sed ipse præventus, et adjutus gratia Dei, disposuit ascensiones in corde suo: proposuit videlicet, non tam corpore, quam corde ascendere de virtute in virtutem, quousque culmen perfectionis attingeret.* Tertium est, ut ascensio ista fiat in valle lacrymarum, in loco, quem ipse sibi posuit. Deus enim posuerat hominem in paradiso, ubi non erat opus in ascendendo laborare; sed ipse homo posuit sibi locum, merito culpæ suæ, in valle lacrymarum, unde cum gemitu et lacrymis, non sine magno labore, et fatigatione est ascendendum. Dicitur autem vallis lacrymarum locus, unde ascensio disponenda est; quoniam nemo potest in tam laborioso itinere perseverare, nisi identidem ad Deum gemat pro novo auxilio, et pane lacrymarum reficiatur, juxta illud ejusdem Propheta: *Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die, ac nocte.* Hinc videlicet intelligere possumus, quantum aberrent a via, que ducit ad montem Dei, qui vallem lacrymarum declinare conantur, et per prata floribus referta discuntur,

re malunt juxta illud Sapientie: *Nullum sit pratum, quod non pertranseat luxuria nostra, qui postea frustra queruntur, et dicunt: Ergo erravimus a via veritatis, et justitie lumen non lucit nobis.* Nec minus aberrant qui per vallem lacrymarum, sine lacrymis, et gemitu ascendere se posse confidunt. Ejusmodi autem sunt, qui corde arido sine attentione et sine devotione, nec sine mentis evagatione aut orant, aut psallunt, aut libros Dei curiose magis, quam pie legunt.

Sed venianus ad alterum Psalmi versiculum: *Venite adoremus, et procidamus, et ploremus coram Domino, qui fecit nos.* Illud, *Venite*, vox est invitantis, et cohortantis, lavat enim rex David, et cohortatur populum Dei, ut conveniat ad Deum honorandum, et laudandum corde, voce et opere. Frequens est in Scripturis hæc invitatio per verbum. *Venite*, non solum ad bona opera, sed etiam ad mala. *Venite faciamus nobis civitatem, et turrim, quæ pertingat ad caelum*, dixerunt in Genesi gigantes Babylonis. *Venite, descendamus, et confundamus linguam illorum*, dixit ibidem Deus ad Angelos ministros iræ suæ, vel Deus Pater ad Filium et Spiritum sanctum, contra gigantes Babylonis. *Adoremus*, hoc verbum ad Spiritum pertinet. Nam *Spiritus est Deus: et eos, qui eum adorant, in spiritu, et veritate adorare oportet.* Siquidem adoratio externa per genuflectionem, vel prostrationem exhiberi solet tum ipsi Deo, tum etiam hominibus. Nam in Genesi Abraham adoravit populum terræ: et in libro tertio Regum, Nathan Propheta adorat regem David pronus in terra; quod idem paulo post facit Bethsabee uxor Regis. Sed adoratio per internam agnitionem Creatoris et humiliationem, ac reverentiam quæ debetur primo principio, et supremo fini omnium rerum proprie soli convenit Deo. *Et procidamus.* Hoc refertur ad reverentiam corporalem, quæ Deo debetur, ut supremo, et altissimo regi, et Domino rerum omnium. Quo enim est persona sublimior, cui reverentiam exhibemus, eo submissio, et humilitas debet esse profundior. Dicitur ergo, *Adoremus et procidamus*, ut simul mente, et corpore divinæ Majestati debitum obsequium deferamus. *Et ploremus coram Domino, qui fecit nos.* Hæc vox postrema simul ad spiritum, et ad corpus pertinere videtur. Ploratus enim, ut sonus oris, corporalis est; ut vero significat affectum mentis, spirituales esse dignoscitur. Sed quorsum ad mentis

adorationem, et corporis prostrationem additur ploratus? an non magis reverentiam illam exultatio, aut jubilatio comitari debuisset? Certe Psalmus in principio sonuit: *Venite exultemus Domino, jubilemus Deo salutari nostro.* Sed maluit Propheta sanctissimus, et sapientissimus ploratum nominare, quoniam ploratus non minus ad exultationem, et jubilationem, quam ad supplicationem, et orationem pertinet; nec minus ad res bonas obtinendas, quam ad malas deprecandas accommodari potest. Est enim ploratus quasi condimentum desideriorum et postulationum, et quasi viva quædam rhetorica ad commovendos animos, et res persuadendas aptissima. Dicit igitur Propheta: *Ploremus coram Domino, qui fecit nos*; ac si dicere voluisset, ploremus præ gaudio, quia is, qui nos fecit, optimus, et amantissimus Pater noster est. Ploremus præ tristitia, quia parentem optimum, et justissimum ad iracundiam provocavimus. Ploremus præ gaudio, et amore, quia Dominus, qui fecit nos, *Suavis et mitis est, et multæ misericordie.* Ploremus præ tristitia, et timore, quia *justus est Dominus, qui fecit nos, et justitiam dilexit, et aequitatem vidit vultus ejus.* Ploremus præ lætitia, et exultatione, quia Dominus, qui fecit nos, *Non vult mortem peccatoris, sed magis ut convertatur, et vivat.* Ploremus præ sollicitudine, et povere, quia Dominus, qui fecit nos, *Arcum suum jam tetendit, et paravit illum, et exacuit sicut fulgur, gladium suum.*

Igitur ex hoc versiculo, non minus, quam ex priore, discimus, valde necessarium esse gemitum ad Deum. Et eum Ecclesia mater nostra singulis diebus ad preces matutinas, jubeat nos vel publice in templis, vel privatim in cubiculis frequentare versiculum istum, ac dicere: *Ploremus coram Domino, qui fecit nos*: mirum valde est, quod tam pauci ex nobis, Spiritum sanctum in Propheta suo clamantem, et Ecclesiam matrem monumentem, ut ploremus quotidie coram Domino, vel non audiant, vel negligent implere, quod audiunt. Certe verendum est ne impleatur in nobis quod Isaias de Judæis aliquando pronuntiavit: *Incrassatum est cor populi hujus, et auribus graviter audiverunt, et oculos suos clausurunt, ne quando videant oculis, et auribus audiant, et corde intelligant, et convertantur, ut sanem eos.* Profecto enim si quotidie cum gemitu columbino ploremus coram Domino, qui fecit nos, id est,

coram omnipotente, et amantissimo Patre nostro, quid non impetremus? Quomodo non mutaremur in viros alteros? An non ascenderemus quotidie de virtute in virtute? Non est Deus avarus distributor donorum suorum, *Qui dat omnibus affluenter, et non improperat, ut loquitur Sanctus Jacobus*: sed ideo non accipimus, quia non magni facimus dona Dei, neque gratiam remissionis peccatorum, neque ipsam vitam æternam. Si enim ista magni faceremus, frequenter, ardentem, cum clamore valido, cum gemitu, et lacrymis peteremus, sic enim petunt temporalia bona cives hujus mundi, qui illa valde diligunt: sic etiam petunt, et accipiunt veri servi Dei dona cœlestia, qui illorum pretium noverunt, sed hi pauci sunt; illorum infinitus est numerus.

Postremus versiculus apertissime docet lacrymarum necessitatem. Neque enim salvi esse possumus, nisi seminemus opera bona. Voluit enim Deus salutem æternam esse mercedem operum bonorum: qui autem seminant opera bona, sine dubitatione in lacrymis seminant, ut in exultatione metant. Opera enim vere bona, laboriosa, et difficilia sunt; et quemadmodum seminatum triticum indiget pluvia, et sole, sic opera bona indigent imbre lacrymarum, quibus gratia Dei, quæ instar caloris solaris est impetretur. Ideo enim subjungit Propheta: *Evanes ibant, et flebant mittentes semina sua: venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos.* Igitur qui cupit in altera vita cum exultatione metere, non pareat laboribus, neque gemitibus in hac valle lacrymarum.

CAPUT II.

De necessitate gemitum, ex Canticis.

Post Davidem sequitur filius ejus Salomon, qui in Canticis, ubi describit amorem Christi, et Ecclesie, non alia de causa Christi Sponsam comparat columbæ, nisi quia columba non aliam vocem emittere solet, quam gemebundam, et flebilem; cum præterque aves vel dulciter canant, ut philomelæ, vel leviter garricant, ut hirundines; vel, ut corvi, crocotent; vel inconditas voces emittant, ut ciconiæ, grues, et alie. Porro columbarum proprium esse gemitum, testatur Isaias cum dicit: *Quasi columbæ meditantes gememus; et Nahum: Ancillæ ejus minabantur gementes, ut columbæ.* In Canticis Canticorum

Sponsa mystici Salomonis nihil frequentius dicitur, quam columba. *Ecce, inquit, tu pulchra es, amica mea, oculi tui columbarum;* et paulo infra: *Surge amica mea, speciosa mea, et veni: columba mea, in foraminibus petrae, in caverna macerie ostende mihi faciem tuam;* et rursus: *Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, et veni;* et iterum: *Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea; et denique: Una est columba mea, perfecta mea.* Ista autem Sponsa in cantico amoris, summa interpretum consensione, Ecclesia est, et Sponsus Christus, juxta illud Apostoli in epist. ad Ephesios: *Vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesie. Sed sicut Ecclesia subjecta est Christo, ita mulieres viris suis. Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam, et se ipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ, in verbo vite, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam, neque rugam.*

Quamvis autem Christi Sponsa sit Ecclesia, tamen omnes illi, et soli illi ad Sponsam pertinent, qui sunt membra Ecclesie non solum vera, sed etiam viva. Et quoniam membrum Ecclesie principale, et eminentissimum est beatissima Virgo Maria, vere immaculata, et perfecta atque dilecta: ideo per antonomasiam ipsa Virgo sanctissima, inter omnia membra Ecclesie, dicitur Sponsa, et amica, et columba. Dixi autem illos dici posse sponas Christi, et columbas, qui sunt membra Ecclesie; non solum vera, sed etiam viva: quoniam Christiani illi, qui fidem habent sine charitate, quique conflentur, se nosse Deum, factis autem negant; et qui nec puritatem cordis, nec fecunditatem operum, nec gemitum columbæ habent: hi ad columbam non pertinent, nisi ut membra arentia, et mortua; vel, ut loquitur Sanctus Augustinus, ad Ecclesiam pertinent, numero, non merito. Porro signum certissimum eorum, qui pertinent ad columbam, gemitus est, sic enim loquitur S. Augustinus: *Nihil tam amicum gemitibus, quam columba: die noctuque gemit, et idem S. Augustinus lib. iii. de Baptismo contra Donatistas dicit, raptores, et avaros non pertinere ad columbam sed ad accipitres; columbam enim gemere, non rapere.*

Jam igitur si proprietas columbæ est, non canere, non garrere, sed gemere, et frequentissime, ac pene assidue gemere: in quo

numero illos ponemus, qui nunquam gemunt in oratione ad Deum; quin potius gemitum istum horrent, et fugiunt: et si Psalmos legant, voce psallunt, non mente: et si orant, lingua orant, non corde; semper autem canunt, vel garrunt, id est, voluptatibus seculi dediti, totos se hilaritati, et ludis, ac jocis, comensationibus, spectaculis impendunt? Quæ pars istis cum columba, Sponsa Christi? cum cervis potius partem habebunt. Sed illud est hoc loco non prætereundum, ad eorum consolationem, qui gratiam abundantium lacrymarum non habent, quod columba non largo fletu terram rigat, sed gemit, sic etiam in Ecclesia, quæ per columbam significatur, non desunt, qui copiosas lacrymas fundere nequeunt, ut Sanctus Athanasius docet in lib. de virginitate, et usus fidelium idem confirmat. Ergo quicumque Christiani sumus, si non solo numero, sed etiam merito ad columbam pertinere desideramus, cum columba frequenter gemamus; nam si cum columba non gememus, ad columbam non pertinebimus: et si ad columbam non pertinebimus: neque ad Christum pertinebimus: et si ad Christum non pertinebimus, heredo dicere ad quem pertinebimus. Avertat Deus tantum malum a servis suis, quin potius det eis laborare usque ad mortem in gemitu suo, et ut oculi eorum vertantur in fontes lacrymarum, ut columbæ adjuncti in terris, ad Sponsam columbæ pervenire mereantur in coelis.

CAP. III.

De necessitate gemituum, ex doctrina Ecclesiastæ.

Idem Salomon, qui canticum Canticorum composuit in gratiam hominum perfectorum, qui cum Sponsa in amoribus Sponsi caelestis jugiter occupantur, scripsit etiam librum, qui inscribitur Ecclesiastes, in gratiam hominum imperfectorum, ut eos ab amore mundi, et omnis vanitatis averteret. Atque ut eis persuaderet, vera esse, quæ scripsit, addidit in extremo libro hæc verba: *Cum esset sapientissimus Ecclesiastes, docuit populum, et enarravit quæ fecerat, et investigans composuit parabolas multas. Quæ scivit verba utilia, et conscripsit sermones rectissimos, ac veritate plenos. Verba igitur, quæ modo in medium proferemus, quamvis stul-*

tis hominibus incredibilia videantur, sunt tamen, Spiritu sancto attestante, rectissima, ac veritate plenissima. Sic igitur loquitur Concionator sapientissimus: *Dixit ego in corde meo, vadam, et affluam deliciis, et fruam bonis, et vidi, quod hoc quoque esset vanitas. Risum reputavi errorem: et gaudium dixi, quid frustra deciperis? Et infra: Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivi; in illa enim finis cunctorum admonetur hominum: et vivens cogitat quid futurum sit, et infra: Cor sapientium ubi tristitia est, et cor stultorum ubi lætitia. Hæc ille, qui non ex contemplatione, et meditatione sola, sed ex longo experimento loquitur: quippe, qui abundavit iis omnibus rebus, quæ vulgo maximi sunt, divitiis, voluptatibus, honoribus, imperii majestate. Quare sicut jure non credimus hominibus imperitis, et inexpertis, sic optimo jure Salomoni sapientissimo, et qui experimentum omnium rerum habuerat, fidem habere debemus. Ait igitur, vanitatem esse affluere deliciis, et frui temporalibus bonis. Et quamvis hæc persuaderi vix possint hominibus hujus mundi, qui columbæ gemitum ignorant; tamen verissima sunt. Siquidem affluentia deliciarum modicam, et brevem delectationem corpori affert, sed magna, et diuturna sollicitudine mentem replet, magnos etiam, et diuturnos sæpe morbos generat; et, quod caput est, magnorum scelerum, et facinorum causa est, quæ vel magno, et diuturno labore penitentia in hac vita expianda, vel in futura sempiternis suppliciis punienda erunt. Vere igitur scribit Ecclesiastes, affluentiam deliciarum vanitatem esse, id est, bonum apparens, non verum; vanum, non solidum; quod videtur esse aliquid, cum nihil sit.*

Ex qua sententia deducitur illa, quæ sequitur: *Risum reputavi errorem, et gaudium dixi, quid frustra deciperis? Risus opponitur luctui, et gaudium merori: vere autem errant, qui ridet cum flere deberent; et frustra decipiuntur, qui gaudent, cum tristari eos oporteret. Nec sine causa additur vox illa, Frustra, quia sine ulla causa, vel utilitate se decipi sinunt, qui ridet, et gaudent, cum tempus est emendi, et flendi. In exilio sumus, in medio versamur hostium, per vallem lacrymarum iter facimus: unde igitur nobis ridendi potius, quam gemendi; et gaudendi, quam plorandi voluntas adest, nisi quia erramus, et decipimur?*

Porro ex hac secunda Salomonis sententia

recto ordine sequitur tertia: *Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivi. Utilius videlicet est, ire ad domum, ubi mortuus homo cum merore circumstantium jacet, et flere cum flentibus; tristari cum tristibus, quam ire ad domum convivi, ubi cum lætitia bibitur vinum, et cum voluptate comeduntur pingua; et sic gaudere cum gaudentibus et exultare cum exultantibus. Quis ista crederet, nisi a sapientissimo virorum omnium, imo ab ipso Spiritu sancto, qui veritatis Spiritus est, dicerentur? Et tamen Spiritum eundem habentibus credibilia facta sunt nimis; iisque solis, qui ad columbam gementem non pertinet, et qui Spiritum hujusmodi non habent, non incredibilia solum, sed etiam falsa, et deridenda esse videntur. Sed mors hominis, et judicium Dei cum advenierit, vera fuisse demonstrabunt, quæ Salomon scripsit, non quæ mundi amatores sibi finxerunt. Quod ipsum Salomon illis verbis significavit: *In illa enim (in domo videlicet luctus) finis cunctorum admonetur hominum: et vivens cogitat quid futurum sit; id est, in domo luctus, ubi mortuus jacet, admonentur, qui ibi sunt, se quoque brevi esse morituros, et cogitare incipiunt, quid facto opus sit, ut non improvisa mors eis adveniat, neque antea rapiantur, quam Judicem omnium Deum debita satisfactione placaverint.**

Restat postrema sententia ejusdem Ecclesiastæ quæ ex tertia superiore dependet: *Cor, inquit, sapientium ubi tristitia est: cor stultorum ubi lætitia. Sine dubitatione enim sapientes sunt, qui eligunt meliora; stulti, qui deteriora; præsertim si sapientes non verbo, et lingua, sed corde, et consilio, id est, re tota diligenter, et mature considerata, eligunt gemere, et tristari in hoc tempore, quod præterit velat umbra, et in quo nihil est tutum, nihil stabile, nihil a periculis, et tentationibus vacuum. Et contra vere stulti dici possunt, qui non repentino aliquo motu feruntur in res lætas; sed ex corde, et animi deliberatione, et certo consilio eligunt, totos se effundere in lætitiâ, quasi bona temporalia cum tempore non transirent, et res caducæ nunquam essent casuræ.*

Præclare Sanctus Augustinus: « Cui bene est, inquit, in hoc sæculo, imo qui putat, quod bene ei sit, qui lætitia rerum carnalium, et abundantia temporalium, et vana felicitate exultat, habet vocem corvi: vox

enim corvi clamosa est, non gemebunda. Qui autem novit, in pressura se esse mortalitatis hujus, et peregrinari se a Domino, nondum tenere illam perpetuam, quæ nobis promissa est, beatitudinem: qui hæc novit, gemit, et quamdiu propter hæc gemit, bene gemit. » Hæc Sanctus Augustinus, qui Salomonem imitatus rectissime, postquam dixerat, *Cui bene est in hoc sæculo, quasi corrigendo addidit, imo, qui putat, quod ei bene sit. Vere enim non bene illi est, qui lætitia rerum carnalium, et abundantia temporalium, et vana felicitate exultat; sed somniat sibi bene esse, et somno illo sopitus non videt veram paupertatem suam, neque advertit vera pericula, in quibus versatur: et ideo falsa imagine felicitatis delusus, non gemit, ut columba sapiens ad eum, qui potest ex omni periculo eruere, et veris divitiis cumulare; sed (ut Osee Propheta de Ephraim loquitur) *Quasi columba seducta non habens cor, a gemitu cessat, et laqueis venatorum capitur.**

CAP. IV.

De necessitate gemituum, ex Isaiâ Propheta.

Isaias Propheta prævidens gravia mala impendentia urbi Hierosolymitana, sic ea deplorat: *Recedite a me, amare flebo: nolite incumbere, ut consolemini me super vastitatem filii populi mei; et infra: Vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, et ad planctum, ad calvitiam et ad cingulum sacci. Et ecce gaudium et lætitia, occidere vitulos, et jugulare arietes, comedere carnes, et bibere vinum. Comedamus et bibamus: cras enim moriemur. Et revelata est in auribus meis vox Domini exercituum: si dimittetur iniquitas hæc vobis, donec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum.*

In his plangit Isaias ruinam populi sui, eo prorsus modo, quo Dominus videns civitatem eandem flevit super illam, ut Sanctus Lucas refert. Fuerunt autem eæ sancta lacrymæ, videlicet ex fraterna, vel paterna potius charitate manantes. Atque, ut ostendant Isaias placere Domino lacrymas penitentium, inducit Dominum ipsum invitantem populum ad fletum, et planctum, et ad calvitium, id est, rasuram capillorum, et cingulum sacci, quæ erant signa penitentia. Sed quia populus contempsit divinam cohortationem ad fletum, et planctum, et con-

tra potius dedit se lætitiæ, et gaudio, conviviis, et comotationibus, et more infidelium dixerunt: *Comedamus, et bibamus, cras enim morietur*, iratus Deus jurat, hanc iniquitatem non esse illis dimittendam; sed omnes illos contemplores Dei, et Prophetæ sui, miserime, morituros. Ex his manifeste colligitur necessitas lacrymarum: nam si populus imitari voluisset Prophetam Domini, ac deslere peccata propria, quomodo Isaias deflebat aliena: et si cohortationem Domini audivisset, qui invitabat ad lamenta penitentiae, ne illos punire cogeretur: certe indulgentiam invenisset; non enim *Vult Dominus mortem peccatoris, sed magis ut convertatur, et vivat*. Quia vero contempsit populus exemplum Prophetæ, et præceptum Domini, de penitentia cum lacrymis agenda: ideo captivus ductus est populus ille contumax, et civitas eversa, et destructa fuit. Utinam Christiani exemplo Hebræorum saperent, et clamantibus assidue concionatoribus, ac præsertim temporibus solemnium jejuniorum, lacrymis penitentiae assuescere inciperent. Multa fortasse divina flagella tum singuli, tum universi effugerent. Sed plurimos esse videmus, et dolemus, qui si non verbo, certe factis dicere videntur: *Edamus, et bibamus, cras eum morietur*. Et quod sibi ipsi pronuntiant, in illud incidunt: non quod cum corpore extinguantur etiam animæ, et sensus nullus reliquus sit, quod athei verbis illis significare solent, sed quod ii, qui voluptati edendi, et bibendi dant operam, et cum gaudio, et lætitiâ temporalibus bonis affluere, et in bonis dies suos ducere cupiunt, cum jejuniis, et lacrymis penitentiae carnem affligere tempus admoveat: ii, inquam revera cras morietur, cum inopinata morte præventi ad gehennam descendunt, quæ est mors secunda, quæ finem nullum habebit.

Sanctus Hieronymus in Commentario ad hunc locum Isaia Prophetæ omisso litterali sensu, verba Isaia ad persecutionem Hæreticorum pertinere demonstrat. Et vere nulla est persecutio, ad quam verba illa magis aptentur: *Recedite a me, amare flebo: nolite incumbere, ut consolemini me super vastitate filii populi mei*. Siquidem hæresis non destruit solum tectum, et parietes ædificii, sed fundamenta Ecclesie penitus everit.

Prævidit aliquando sanctus Antonius hæresim Ariannam, atque ita persecutionem illam deflevit, ut ad vehementiam doloris

illius nihil addi posse videatur, sic enim rem totam describit Sanctus Athanasius in vita B. Antonii: « Lamentabilis, inquit, sequitur visio, et omni lacrymarum fonte plangenda cum enim fratribus circa se sedentibus operaretur, intentos fixit oculos in cælum gemens atque suspirans, et post aliquantum spatium revelationis inceptæ, nimio dolore contremuit, et statim fixis genibus ante Dei vultum provolutus, oravit, ut clementia sua futurum scelus averteret. Succedunt orationi lacrymæ; metus ingens invadit præsentem, obsecrant, ut tantæ calamitatis exponat visionem, singultus occupant vocem, lingua fletibus præpeditur, et medio conatu sermo gemitu interruptur; vix tamen cum vociferatione ait: Melius erit, o filioli, impendens piaculum citâ morte lucrari. Sic incipiens rursus lacrymis vincitur, et inter ægra suspiria, tandem pectori commodans vocem: Magnum, inquit, quoddam, et universis sæculis inauditum imminet nefas: magno fides Catholica turbine subvertetur, et homines jumentis similes Christi sancta diripient. Vidi enim altare Domini multorum circumdatum multitudine, qui crebris calcium ictibus omnia dissipabant. Visionem sequitur effectus: nam post annos duos sæva Ariannorum irrupit insania. » Hæc ille. Non minorem persecutionem hæreticorum nostra vidit ætas. Atque utinam aliquis Isaias, aut Antonius nobis lacrymas commodaret, quibus digne persecutionem tantam deslere possemus.

CAP. V.

De necessitate gemituum ex Jeremia.

Jeremias Propheta in Trenis sic alloquitur, et exhortatur populum Israel: *Deduc quasi torrentem lacrymas per diem, et noctem, non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui. Consurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini. Leva ad eum manus tuas pro anima parvulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum*. Hæc dixit Jeremias cum hortaretur populum ad seriam penitentiam; quia Deum gravissime offenderant, et jam civitas Jerusalem ob peccata populi capta, et eversa erat a rege Babylonis, et restabant adhuc septuaginta anni miserimæ captivitatis. Ut autem

ostenderet ad seriam penitentiam, et dignas preces, copiam lacrymarum, et frequentiam gemituum requiri, ita locutus est, ut nihil addi posse videatur ad rem hanc amplificandam. *Deduc*, inquit, *quasi torrentem lacrymas*. Non est contentus Propheta sanctus paucis lacrymarum guttulis, sed tantam copiam requirit, quantam aquarum copiam torrens violentus, et rapidus devolvere solet. Siquidem rivi aquarum tanto majorem aquarum copiam secum trahunt, quanto velocius fluunt: torrentes autem præ omnibus rivis aquarum cursu rapidissimo fluere solent. Neque his contentus addit Propheta: *Per diem, et noctem*, ut ostendat frequentiam et perseverantiam lacrymarum esse necessariam. Torrentes enim magno impetu fluunt, sed cito siccantur. Quare Propheta his additis verbis significat, se torrentis affluentiam in lacrymis requirere, sed non brevem moram, quam torrens fluendo consumit. Quid est autem per diem, et noctem lacrymarum copiam fundere, nisi omni tempore in fletibus perseverare? Et quasi adhuc necessitatem lacrymarum non satis expressisset Jeremias, addit: *Non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui*. Non tibi, inquit, somnus obrepit, non est nunc tempus quiescendi, dum gladium iræ suæ Dominus vibrat: non taceat pupilla oculi tui, clames assidue ad Deum, non lingua, sed oculis, non verbis sed lacrymis; ista enim est oratio, quæ Deum placare solet. Et quoniam Propheta noverat non posse humanam fragilitatem totos dies, et totas noctes sine quiete transigere admonet nos, ut saltem magnam noctis partem, quæ aptior est ad orandum, et flendum, in precibus, et gemitibus consumamus. *Consurge, inquit, et lauda in nocte*, id est, posteaquam interdiu aliquantulum quieveris, consurge de nocte ad Dominum laudandum, et orandum. *Consurge autem non in multa nocte, sed in principio vigiliarum*, id est, in ipso noctis principio. Nox enim tota in quatuor vigiliis more castrensis dividi solet, et singulæ vigilia tres horas complectuntur. Sic enim loquitur Sanctus Hieronymus in commentario ad caput Matthæi quartum decimum: *Stationes, et vigiliæ militares in terna horarum spatia dividuntur: quando ergo dicit, quarta vigilia noctis venisse ad eos Dominum, ostendit eos tota nocte periclitatos*. Quid autem facere debeant qui vigilant in laudibus, et gemitibus, adjungit Propheta cum ait: *Effunde sicut*

aquam cor tuum ante conspectum Domini, id est, effunde per apertam, et sinceram confessionem omnia peccata, quæ latent in corde tuo, ea facilitate, qua funditur aqua tota ex vase, ut nihil in eo remaneat: nunc enim tempus est misericordiæ, si serio dolentes et flentes confiteamur peccata nostra. Sic exponit Sanctus Ambrosius illud Psalmi cxi: *Effundite coram illo corda vestra*.

Neque solum in nocte peccata confiteri, et flere debemus coram Domino, ut ea nobis remittat: sed etiam orare et gemere pro nostris proximis, qui fame pereunt, sic enim concludit Jeremias: *Leva ad eum manus tuas pro anima parvulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum*. Hæc verba postrema non videntur accipi posse pro morte corporali parvulorum, qui in obsidione Hierosolymæ perierunt, neque enim illi suffragiis orationum indigebant, et tamen hoc loco manifeste de oratione agitur, cum dicitur, *Leva ad eum manus tuas pro anima parvulorum qui defecerunt in fame*. In Scripturis enim elevatio manuum ad orationem pertinet. Nam cum levaret manus Moses vincebat Israel, sin autem remisisset superabat Amalec, et in Psalmis dicitur: *In noctibus extolite manus vestras in sancta, et benedicite Dominum, et rursus: Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum*. Apostolus quoque in priore ad Timotheum: *Levantes puras manus*.

Recte igitur S. Hieronymus, vel quicumque est auctor commentariorum in Threnos, sub nomine S. Hieronymi, per *Parvulos*, hoc loco intelligit homines rudes, qui fame verbi Dei moriebantur in capibus omnium compitorum, nunquam enim major fuit penuria panis celestis in populo Dei, quam tempore excidii Hierosolymitani, et Babylonicæ captivitatis. Tunc enim et reges erant impii, et Sacerdotes perversi, et usque adeo imperiti; ut vix tunc liber legis inveniretur, et populus adeo excecatus, ut Prophetas, qui soli eis prædicabant, occiderent. Nam et Jeremiam, et Ezechielem eo tempore interfecerunt. Merito ergo Jeremias hortatur populum Dei, ut elevatis manibus Deum in noctibus exoret pro parvulis, qui fame verbi Dei passim in capite omnium compitorum, id est, palam, et publice moriebantur.

Jam vero si hæc ad tempora nostra applicare voluerimus, fortasse non minorem lacrymarum necessitatem inveniemus. Tanta est enim etiam nunc multitudo pereuntium

ex fame verbi Dei, ut incredibile sit Nam exceptis civitatibus Catholicis, ubi est copia verbi Dei, in reliquo mundo, vel distribuitur panis corruptus, et apud Hæreticos, vel nullus, ut apud Paganorum permultos.

CAP. VI.

De necessitate genituum, ex Propheta Ezechiele.

Ezechiel Propheta describit visionem quamdam suam prorsus horribilem, quæ si non persuadet hominibus genitum et ploratum, non video, quid sit, quod rem hanc persuadere queat : *Et dixit, inquit, Dominus ad eum, Transi per mediam civitatem in medio Jerusalem, et signa Thau super frontes virorum gementium, et dolentium super cunctis abominationibus, quæ sunt in medio ejus. Et illis (ministris iræ Dei) dixit, Transite per civitatem, et percutite : non parcat oculus vester, neque misereamini; senem, adolescentulum, et virginem, parvulum, et mulierem interficite, usque ad interuicem. Omnem autem super quem videritis Thau, ne occidatis et a sanctuario meo incipite.* Hæc visio manifeste significat, ex populo Dei solos, et omnes eos esse salvandos, qui gerunt in fronte signum Thau : solos autem eos signum Thau gerere, qui gemunt, et dolent super abominationibus quæ sunt in populo Dei. Porro signum Thau nihil est aliud, nisi signum Crucis. Nam, ut Sanctus Hieronymus tradit in explicatione hujus loci Ezechielis, littera Thau, quæ est postrema Hebraica alphabeti, olim in antiquis litteris habebat figuram Crucis; sed postea mutata sunt per Esdram litteræ, et ea causa est, cur non cernatur Crucis signum in litteris Hebraicis, quas nos habemus. Cernebatur tamen tempore Sancti Hieronymi, ut ipse fatetur, in litteris quibus utebantur Samaritani, apud quos antiquæ litteræ remanserant. Igitur Thau, de quo loquitur Ezechiel, qui Esdram præcessit, Crucis figuram sine dubitatione gestabat. Quid est autem signum Crucis in fronte gestare, nisi non erubescere Crucem Christi? Illi vero non erubescunt Crucem Christi, qui diligunt humilitatem, patientiam, mansuetudinem; qui non ulciscuntur injurias, sed reddunt bona pro malis, qui divitias contemnunt, paupertatem colunt, qui recumbunt in novissimo loco, qui denique non

sunt de hoc mundo, sicut Christus non fuit de hoc mundo. Isti autem, quia columbæ sunt, non corvi, gemunt assidue, clamant autem nunquam. Illi vero, qui non sunt in fronte signati, ac per hoc inter reprobos computantur, gemunt quidem, et dolent, non offensiones, et peccata, quæ fiunt in Deum, sed offensiones, et detrimenta, quæ ipsi tolerare coguntur. Non est illis curæ, si quis ipsis audientibus Deum blasphemet, sed si quis convicium in ipsos jaciatur, hoc dolent, et de hoc gemunt, hoc concoquere non valent, neque quiescant, donec pro convicio alapam, aut vulnus reddiderint. Quid igitur mirum est, si isti inter Cruce signatos non inveniantur, et ab exterminatore percussi pereant in æternum?

Ac, ut intelligeremus visionem hanc propheticam non ad Synagogam solum Hebræorum, sed ad Ecclesiam quoque Christianorum pertinere, Sanctus Joannes in Apocalypsi vidisse se scribit: *Angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei vivi, qui clamavit voce magna quatuor Angelis, quibus datum est nocere terræ, et mari, dicens : Nolite nocere terræ, et mari, neque arboribus, quoadusque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum. Evadit numerum signatorum centum quadraginta quatuor millia signati ex omni tribu filiorum Israel, et paulo post addit : Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, et tribubus, et populis, et linguis, stantes ante thronum, amicti stolis albis, et palmae in manibus eorum. Et clamabant voce magna dicentes : salus Deo nostro, qui sedet super thronum et Agno. Isti videlicet sunt electi Dei, et signati signo Thau in frontibus eorum, partim ex Judæis, partim ex gentibus. Sed electi ex Judæis pauci sunt, si conferantur ad electos ex gentibus : ideo electi ex Judæis numerantur centum quadraginta quatuor millia; electi ex gentibus dicuntur esse sine numero : non quod revera sine numero sint, cum et capilli eorum numerati sint apud Deum, ut Dominus loquitur apud Sanctum Matthæum; sed quod tanto plures sint isti, quam illi, ut præ illorum paucitate isti innumerabiles esse videantur.*

Nemo autem existimet, ex eo quod electi ex gentibus dicuntur numerari non posse, majorem fore numerum electorum, quam reproborum. Nam erit quidem longe major numerus electorum ex gentibus, quaj ex Hebræis : sed omnino minor erit numerus

electorum, sive ex Hebræis, sive ex gentibus, numero reproborum; id quod vel ex hoc ipso loco colligi potest. Electi enim ex Hebræis numerantur hoc loco centum quadraginta quatuor millia : qui numerus infinitis prope partibus minor est numero reproborum ex Hebræis. Siquidem in libro Exodi, quando egressi sunt filii Israel de Ægypto, numerati sunt sexcenta fere millia peditum absque parvulis, sed et vulgus promiscuum innumerabile. Itaque si addamus ad sexcenta millia peditum mulieres, et parvulos, et turbam famulorum, et ancillarum innumerabilem, crescet numerus, ut minimum, ad mille millia hominum. Numerari postea David jussit omnes viros belliciosos, qui tempore suo erant in regno Israel, et inventi sunt mille millia, et trecenta millia militum : quibus si addas parvulos, et mulieres, erunt sine comparatione plures. Quibus si addas Hebræos, qui fuerunt a temporibus Abrahami, et erunt usque ad mundi consummationem, invenies tam ingentem multitudinem, ut numerus centum quadraginta quatuor millium electorum, qui ponitur in Apocalypsi, non sit millesima pars multitudinis reproborum. Et quod diximus de numero Hebræorum potest etiam dici, servata proportione, de numero Christianorum. Quod enim Dominus dicit apud Matthæum et Lucam de via et porta angusta, quæ ducit ad vitam, per quam pauci ingrediuntur : et de via, et porta lata, quæ ducit ad perditionem, per quas ingrediuntur multi, commune est Hebræis, et Christianis : nam qui Dominum interrogavit an pauci sint, qui salvantur, non dixit, an pauci sint ex Hebræis, sed simpliciter, an pauci sint, qui salvantur : et Dominus non respondit, arcta est via, quæ ducit ad vitam, et pauci ex Hebræis intrant per eam; sed absolute, et *Pauci intrant per eam.* Quod ipsum ex Isaia confirmari potest, qui describens paucitatem eorum, qui in consummatione sæculi salvi inventiuntur, utitur duabus similitudinibus vineæ post vindemiam, et oleæ excussæ, quæ omnino horrorem maximum incutiunt. Sic enim loquitur Isaia de consummatione mundi : *Ecce Deus dissipabit terram, et nudabit eam, et infra : Hæc erunt in medio terræ, in medio populorum, quomodo si paucae oliva, quæ remanserunt, excutiantur ex olea, et racemi, cum fuerit finita vindemia. Hi levabunt vocem suam, atque laudabunt eum glorificatus fuerit Dominus. Itaque nu-*

merus reproborum similis erit multitudini olivarum, quæ cadunt in terram, cum primum excutitur alea; paucitas autem electorum similis erit paucitati olivarum, quæ fugerunt manus excutientium, et remanserunt in summitate ramorum, quæ postea separatim excutiantur. Sic etiam multitudo reproborum comparabitur vindemiam, in qua multa implentur vasa ex racemis uvarum, qui a multis agricolis colliguntur : paucitas electorum comparabitur paucitati racemorum, qui post finitam vindemiam casu inveniuntur in vinea. Ideo pauci illi electi, cum incredibili gaudio levabunt vocem suam, atque laudabunt, cum ex condemnatione omnium impiorum glorificatus fuerit Dominus. Hæc certe ejusmodi sunt, ut mirum non sit, si electi, et Cruce in frontibus signati, perpetuo gemant, et doleant, dum vident seclera, quæ fiunt in terra, et considerant supplicia, quæ scelestos expectant in gehenna.

Sed nolo illud præterire, quod Ezechiel, vel Deus potius per Ezechielem, de Sacerdotibus dicit : *A sanctuario meo incipite : imperat enim Deus, ut qui scelestos punire debent, a melis Sacerdotibus incipiant. Nulli enim gravius in extremo Judicio punientur, quam principes Ecclesiarum qui alios omnes verbo, et exemplo præire debeant.* De qua re audi Sanctum Gregorium in Homilia septima decima : « Nullum, puto, fratres charissimi, ab a'is, majus præjudicium, quam a Sacerdotibus tolerat Deus; quando eos, quos ad aliorum correctionem posuit, dare de se exempla pravitatis cernit : quando ipsi peccamus, qui compescere peccata debuimus; nulla animarum lucra querimus, ad nostra quotidie studia vacamus; terrena concupiscimus, humanam gloriam intenta mente captamus. » Consideret lector hominiam totam, et simul consulat epistolam Sancti Augustini ad Valerium Episcopum suum et S. Bernardi declamationem in illa verba, *Ecce nos reliquimus omnia*; et intelliget in quanto periculo versantur Sacerdotes mali. Sed si verba hominum sanctorum, quamvis doctissimorum, minus movent, audiamus Spiritum sanctum per Malachiam loquentem, et increpantem Sacerdotes : *Labia Sacerdotum custodiant scientiam, et legem requirunt ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est. Vos autem recessistis de via, et scandalizastis plurimos in lege. Irritum fecistis pactum Levi, dicit Dominus exercituum : propter quod et ego dedi vos con-*

temptibiles, et humiles omnibus populis, sicut non seroastis vias meas, et accepistis faciem in lege. Et si Dominus tam moleste ferebat negligentiam, et malos mores Sacerdotum veteris legis; certe multo magis indignabitur, et irascetur Sacerdotibus malis legis novæ, quæ sine ulla comparatione sanctorum est lege veteri.

CAP. VII.

De necessitate gemituum, ex Joële Propheta.

Sanctus Propheta Joel prævidens, et prædicans multa mala, quæ imminerebant toti populo Israel, instar tube terribilis vociferatur, et clamat, ut lacrymis et gemitibus tum Sacerdotes, tum populi Deum placare festinent. Ad populum sic loquitur: *Plange quasi virgo accincta sacco super virum pubertatis suæ. Perit sacrificium, et libamen de domo Domini. Ad Sacerdotes autem: Accingite, inquit, vos et plangite, Sacerdotes: ululate ministri altaris: ingredimini, cubate in sacco ministri Dei mei, quoniam interit de domo Dei vestri sacrificium, et libatio. Et rursus ad omnes: Camite, inquit, tuba in Sion, ululate in monte sancto meo; conturbentur omnes habitatores terræ, quia venit dies Domini, quia prope est dies tenebrarum, et caliginis, dies nubis, et turbinis. Deinde inducit Deum cohortantem: Convertimini ad me in toto corde vestro in jejuniis, et in fletu, et in planctu. Et infra: Inter vestibulum et altare plorabunt Sacerdotes ministri Domini, et dicent: Parce Domine, parce populo tuo. Ista certe tam vehemens cohortatio ad lacrymas, magnum est argumentum, ad Deum placandum, et mala gravissima avertenda, et salutem æternam impetrandam, non sufficere solas, et frigidas preces; sed requiri sacrum, et jejunia, et præcipue calidas lacrymas; gemitum cordis, et planctum vehementem.*

Est autem illud hoc loco non leviter præterendum quod cum multa damna spiritualia, et temporalia imminerent populo Israel, tamen sollicitudo præcipua, non solum Sacerdotum, sed etiam populi, erat ad avertenda mala spiritualia, carentiam videlicet sacrificiorum divinarum, quibus honorari, et placari solet Deus. Nam cum in prima sententia dixisset Joel ad plebem Judaicam: *Plange quasi virgo accincta sacco super virum*

pubertatis suæ, rationem reddens ait: *Quia perit sacrificium, et libamen de domo Domini.* Sic etiam in secunda sententia, cum dixisset ad Sacerdotes: *Accingite vos, et plangite, Sacerdotes, ululate ministri altaris: eandem rationem reddit, dicens, Quia perit de domo Domini vestri sacrificium, et libatio.* Ex quo intelligimus detrimenta temporalia non esse digna multis lacrymis cum res sint viles, et brevi peritura; detrimenta autem spiritualia, præsertim peccata, quibus æterna vita in periculum adducitur, jure esse omni lacrymarum fonte plangenda. Illud etiam in verbis Joëlis considerandum est, quod simul cum lacrymis adhiberi velit ad Deum placandum instrumenta, et opera penitentiae, sacrum, et jejuniis. Mirum enim est, quantum placeant in oculis Dei saccus, et jejuniis lacrymantium, propterea quod hæc sint veræ penitentiae signa. Id quod vel ex uno Ninivitarum exemplo demonstrari potest, sic enim legitur in libro Jonæ Prophætæ: *Et clamavit, et dixit in Ninive, ex ore regis, et principum ejus dicens, homines, et jumenta, et boves, et pecora non gustent quicquam: non pascantur, et aquam non bibant; et operiantur saccis homines, et jumenta, et clament ad Dominum in fortitudine, et convertatur vir a via sua mala, et ab iniquitate, quæ est in manibus eorum. Quis scit si convertatur, et ignoscat Deus, et revertatur a furore iræ suæ, et non peribimus? Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala; et misertus est Deus super malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret eis, et non fecit.* Illud denique in verbis Joëlis animadverto, requiri ab eo in penitentibus fletum, non quemcumque, sed vehementem, et amarum, qualis esse solet sponsæ, cum sponsum sibi charissimum, et præ omnibus rebus dilectum, mortuum ante se videt. Id enim significant illa verba, *Plange quasi virgo accincta sacco super virum pubertatis suæ.* Et tamen multi nostrum siccis oculis confitentur peccata gravia, et de sacco, et jejuniis ne cogitant quidem. Sed Deus non irridetur, et in judicio extremo surgent Ninivite, et gentiles, et multos Christianos sine dubio condemnabunt. Atque hæc de testimoniis veteris Testamenti.

CAP. VIII.

De necessitate, gemituum, ex Evangelio SS. Matthæi Lucæ, et Joannis.

In libris Evangeliorum invenimus inter beatitudines numerari: *Beati, qui lugent, quia consolabuntur, et: Beati, qui nunc fletis, quia ridebitis.* Ac ne putaremus hæc verba pertinere ad consilium, addit S. Lucas: *Vae vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis, et flebitis.* Proinde quemadmodum necesse est hoc tempore non ridere, ne postea lugeamus: sic necesse est lugere, ut postea rideamus, et delectemur. Scriptum est enim in Apocalypsi. *Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.* Et a quorum oculis lacrymas Deus absterget, nisi ab iis, qui fleverunt, et luxerunt in hac lacrymarum valle? Et qui sunt illi, de quibus dicitur in eadem Apocalypsi: *Quantum glorificavit se, et deliciis fuit, tantum date illi tormentum, et luctum: nisi qui omisso penitentiae luctu, totos se vitæ hujus deliciis, et jucunditatibus tradiderunt; itaque necesse est in hoc exilio flere, si volumus in patria gaudere.*

Sed exponamus Evangelica verba: *Beati, qui lugent.* Sanctus Augustinus in priore libro de sermone Domini in monte, exponit hæc verba de luctu, quem capiunt ii, qui convertuntur ad Deum, de amissione charorum. Non enim possunt qui nondum perfecti sunt, non cum aliquo sensu doloris ferre separationem a parentibus, fratribus, et amicis. Sed alii sancti Patres, S. Hieronymus, et S. Jo. Chrysostomus in commentario ad caput quintum Matthæi, et S. Ambrosius in expositione capituli sexti Lucæ, magno consensu tradunt, Christum Dominum loqui de luctu ob peccata, vel sua, vel aliena, atque hæc sententia censetur verior: nec tamen S. Augustini sententia rejicienda est, si recte intelligatur. Non enim vult S. Augustinus, beatos dici a Christo eos, qui lugent absentiam charorum, hæc solum ratione, quia dolent separationem a charis, atque conjunctis: sed quia maluit cum luctu separari a charis personis, quam separari a sequela Christi; ut in eo sit posita beatitudo, quod maluit lugere charorum amissionem, quam Christum non sequi, vel a perfectione vitæ retardari.

Alia tamen sententia, ut est communior, ita est clarior, atque facilius. Beati ergo qui lugent in hoc tempore ob scelorum dete-

stationem, et Dei conditoris nostri, ac Patris amantissimi offensiones, vel ob desiderium æternæ vitæ, vel aliis de causis ad amorem, vel timorem Domini pertinentibus: quia venit tempus, quo in coelesti patria consolationibus maximis, et purissimis repleantur. Et vae illis, qui ridet nunc, quia flebunt postea cum projicientur in tenebras exteriores, ubi erit fletus, et stridor dentium. Neque vero tam severi sumus, ut existimemus non licere, vel non expedire servis Dei modestum, et brevem risum. Sed quod, Scripturam sequentes, dicimus, hoc est, non licere, neque expedire Christianis, sic se risui, et consolationi addicere, ut non meminerint se esse in valle lacrymarum, et temporibus suis in gemitum, et fletum, et planctum serio incumbant: tempus enim exultationis, et lætitiæ in patria erit; tempus vero gemendi, et flendi nunc est, cum in exilio sumus, et inter hostes plurimos, et crudelissimos versamur.

Apostolos, et Evangelista Joannes brevem sententiam Christi Salvatoris de necessitate gemendi protulit, sed quæ longi sermonis vicem gerere possit. Sic enim loquitur: *Amen, amen dico vobis, quia plorabitis, et flebitis vos, mundus autem gaudebit, vos vero contristabimini; sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Mulier cum parit tristitiam habet, quia venit hora ejus; cum autem peperit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis: iterum autem videbo vos, et gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo tollet a vobis.* Certe sententia hæc si ab omnibus penetraretur, et ad cor omnium profunde descenderet, nemo esset, qui non toto tempore hujus peregrinationis, dimissis oblectationibus cunctis, plorare, et flere, atque instar columbæ dies, noctesque gemere delectaretur.

Præcipio in hoc distinguit Dominus discipulos suos a mundo, quod in hoc presentis sæculo discipuli plorant, mundus gaudet. Et quid interest inter discipulos Christi, et mundum? Quod inter electos, et reprobos. Nam et Dominus dixit: *Pro eis rogo, non pro mundo.* Et Apostolus ad Corinthios: *Ne cum hoc mundo damnemur.* Quid ergo sequitur, nisi, ut qui cum discipulis plorat, ad sortem electorum pertineat, si tamen in fletu, et gemitu perseveret; et qui flens a se exclusus, cum mundo gaudere delectatur, cum

hoc mundo damnetur, nisi prius de mundo exeat, quam de corpore? Addit postea Dominus: *Vos vero contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium.* Ut videlicet, proposito præmio, discipulos hortetur ad perseverandum in fletibus, dum vita præsens durat, cum certos illos redderet de futuro gaudio inenarrabili, et sempiterno, quod, ut paulo infra dixit, nemo tollere possit ab eis. Ac, ut eis demonstraret, tempus fletus fore brevissimum, tempus gaudii diuturnum, adducit similitudinem parturientis, quæ cum venerit hora ejus tristitiam habet. *Cum autem peperit puerum, jam non meminit pressuræ, propter gaudium, quia natus est homo in mundum.* Tempus tristitiæ, et fletus, horæ comparatur propter brevitatem; *Cum venerit, inquit, hora ejus;* tempus gaudii comparatur annis integris, quia mulier tandiu gaudet, quandiu proles vivit.

Avissimam vero hanc similitudinem esse vel ex eo cognosci potest, quod officium Apostolorum, ut etiam aliorum Prælatorum Ecclesie, est officium mulieris cum dolore parturientis, juxta illud Apostoli: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.* Atque hæc est durior parturitio prælatorum, quam feminarum: quod istæ semel parturiunt, illi sæpius eundem filium parturire coguntur. Cum quanto autem gemitu boni prælati parturiant, demonstrat mulier illa de Apocalysi, quæ figuram gerens Ecclesie, *Clamabat parturiens, et cruciabat, ut pareret.*

Denique quod hæc omnia verissima sint, atque omnino serio dicantur a Domino, testantur verba illa, *Amen, amen dico vobis.* Considerabat enim Dominus, multos non facile credituros, necesse fore, ut electi gemant assidue, et utilius esse flere cum discipulis, quam gaudere cum mundo, et qui ad tempus cum discipulis plorant, æternis gaudiis cumulandos; et qui ad tempus cum mundo gaudent, æternis supplicii cruciandos: ideo juramentum addere voluit dicens: *Amen, amen dico vobis;* id est, in veritate, in veritate dico vobis, quod quasi juramentum Christi sanctus Augustinus appellat. Utinam hæc homines diligenter considerarent, et non paterentur tempus utilissimum sibi elabi de manibus, quo paucis lacrymis ingentia gaudia comparari possunt.

CAP. IX.

De necessitate gemituum, ex Apostoli Paulo, et Jacobo.

Apostolus Paulus in priore ad Corinthios gravissime reprehendit totam Ecclesiam Corinthiorum, quod non luxisset incestum unius Corinthii. *Auditor, inquit, inter vos fornicatio, et talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ut uxorem patris sui aliquis habeat. Et vos inflati estis, et non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum, qui hoc opus fecit.* Tanta erat in prima illa nascente Ecclesia sollicitudo puritatis, ut vitia, præsertim ad luxuriam pertinentia, ne nominari quidem vellent inter Christianos. Sic enim loquitur idem Apostolus scribens Ephes.: *Fornicatio, inquit, et omnis immunditia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos.* Cum igitur unus quidam ex Corinthiis in incestum cum noverca lapsus esset, et hoc apud reliquos Christianos innotuisset, optabat Apostolus, ut tota Ecclesia peccatum illud publice lugeret. Quod quia facere neglexerunt, acriter illos reprehendit, et, ut ipse idem refert in epistola posteriore, non solum per litteras eos graviter corripuit, sed multas lacrymas fudit, dum reprehensionem illam ad eos misit: *Ex multa, inquit, tribulatione, et angustia cordis scripsi vobis per multas lacrymas.* Ait igitur: *Auditor inter vos fornicatio, quasi dicat: Multa sunt in vobis reprehensione dignissima: ac primum, istud est, quod nec nominetur inter vos, fornicatio, et fornicatio jam istic perpetrata: cum tam procul ab hac immunditia abesse vos æquum fuerit, ut ipsum etiam nomen ignoraretis. Et talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat.* Hoc est alterum peccatum, quod fornicatio istic perpetrata, non fuerit simplex fornicatio, sed fornicatio incestuosa, et apud ipsos etiam gentiles inaudita. Quamvis enim olim apud varias gentes incestus non puniretur, tamen paulatim intelligere cœperant gentiles, eam conjunctionem cum natura pugnare, et jam Apostoli temporibus, etiam apud gentes vix audiebatur. *Et vos inflati estis, et non magis luctum habuistis.* Hoc est peccatum tertium Corinthiorum, quod inflati superbia, ita contenderent inter se, ut occupati in dissenionibus suis, non cogitarent de remedio tanto scelere

adhibendo: debuissent enim, tanto flagitio cognito, congregari in Ecclesiam, negotiis aliis intermissis, et publicum luctum indicere, et communibus lacrymis misericordiam Domini implorare: et facinorosum illum, nisi mox respiceret, de cœtu suo ejicere. O quam longe recessimus ab Apostolica disciplina, et quam rara nunc est, quæ olim frequentissima erat, gratia lacrymarum! Tunc uno peccante, totus populus Apostoli jussu ad fletum, et lamenta commovebatur: nunc multis peccantibus, vix invenitur, qui ob zelum honoris Dei, et perditionis animarum, lacrymas fundat.

Postremo testis ex divinis litteris pro necessitate lacrymarum, Sanctus Jacobus erit; ejus sunt illa verba: *Miseri estote, et lugete, et plorate: risus vester in luctum convertatur, et gaudium in mœrorem.* Alloquitur autem omnes homines, qui ad Ecclesiam Dei pertinent: nam, ut ipse dicit paulo superius: *In multis offendimus omnes;* cui consonat Coepostolus ejus Joannes: *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus.* Admonet igitur omnes nos hic sanctissimus Doctor, ut miseri simus, hoc est, misericordia divina egentes nos esse intelligamus, et profiteamur; ac, ut misericordiam Domini in nos provocemus, non solum verbo et lingua clamemus ad Deum, sed lugeamus et ploremus: nec solum lugeamus, et ploremus sed risum in luctum convertamus, et gaudium in mœrorem: parum enim prodest lugere et flere, si paulo post, arecente lacryma compunctionis, solvamus in risum, et seculari lætitiæ nos tradamus. O quam longe absumus a doctrina Spiritus sancti. Ecce enim quanta audivimus de necessitate lacrymarum, si quis velit ad æterna gaudia pervenire, ex libris a Deo ipso dictatis, et a sanctis Prophetis, et Apostolis sollicitè, fideliterque conscriptis: et tamen plerique nostrum aures habent, et non audiunt, oculos habent et non vident, cor habent et non intelligunt. Deflent quidem inconsolabilibus lacrymis mortes charorum, aut jacturam pecuniarum, aut alia quæcumque temporalia detrimenta: quæ cum spiritualibus comparata, levissima sunt. Quid enim mirum est si peritura intereunt, et si temporalia cum tempore transeunt? et si mortales moriuntur? At mortem animæ, quæ victura est in æternum, et jacturam regni cælestis, quod est maximum, et sempiternum, non deslere, imo non magnificere, neque curare, nonne stuporis, vel amentie argumentum est manifestum? Et tamen ejusmodi stupidorum, vel amentium, imo etiam cæcorum, et surdorum, infinitus est numerus. Sed quando nos Scripturarum verba non movent, experiamur utrum saltem exempla nos moveant.

CAP. X.

De necessitate gemituum, ex Scripturarum exemplis.

In libris sanctis multa sunt exempla eorum, qui ad placandum Deum fletibus præcipue usi sunt. Ac primum occurrit exemplum totius Reipublicæ Hebræorum in libro Judicum. Siquidem Angelo Domini reprehendente peccata populi, elevaverunt omnes filii Israel voces pariter, et fleverunt. *Et vocatum est nomen loci illius, locus fletuum et lacrymarum.* Fuisse autem lacrymas illas ex corde fusas et gratiam Domini impetrasse, docuit exitus; nam post fletum illum *Servierunt filii Israel Domino cunctis diebus Josue, et seniorum, qui longo post eum vixerunt tempore.*

Iste igitur sunt lacrymæ veræ, et salutaris, ad quas sequitur stabilis vitæ motivatio. Alius locus est huic similis in eodem libro Judicum, ubi sic legitur: *Omnes filii Israel venerunt in domum Dei, et sedentes flectant coram Domino: jejunaveruntque die illo, et obtulerunt ei holocausta, et pacificas victimas.* En quam vetusta est Ecclesie consuetudo placandi Deum lacrymis, et jejniis, et sacrificiis.

Deinde in libro primo Regum habemus exemplum sancti Prophetæ Samuelis, qui Sautem regem prævaricantem mandata Domini, et ab ipso Domino adjectum diutissime flevit: sed imo offensionem Dei, et periculum Sautis deplorans.

Tertio loco habemus exemplum David regis, qui omni genere piarum lacrymarum copiosissime abundavit. Ac primum flevit amarissimis et copiosissimis lacrymis peccatum adulterii, et homicidii a se patratii. Sic enim loquitur ipse de se in Psalmo sexto: *Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum; lacrymis meis stratum meum rigabo.* Singula verba pen-sanda sunt, ut magnitudinem penitentiae

Davidis intelligamus. *Laboravi in gemitu meo.* Hæc significant, tam longo tempore, et tam amaro gemitu peccatum suum deflevisse Davidem, ut usque ad lassitudinem flendo, et gemendo laboraverit. Et tamen non contentus præterito fleta, proponit adhuc pergere dicens: *Lavabo per singulas noctes lectum meum.* Nox enim commodior est ad lacrymas coram Deo fundendas, quam dies, ob quietem communem, et negotiorum cessationem. Ego, inquit, vice somni, et quietis in noctibus singulis uberitiam peccata deflebo. Notanda est autem vis verbi, *Lavabo*; non enim lavari dicitur, quod una, vel altera gutta respergitur, sed quod ita largiter perfunditur aquis, ut a sordibus eluatur. Adde quod Sanctus Hieronymus ex Hebræo recte transtulit, *Natare faciam lectum meum*; quo verbo copia lacrymarum maxima designatur. Quod idem significant verba sequentia: *Lacrymis meis stratum meum rigabo.* Rigare enim lacrymis stratum, nihil est aliud, nisi abundantia lacrymarum decurrentium instar rivorum stratum abluere. Notissimum igitur est, lacrymas primi generis, id est, penitentiae, Davidi non defuisse. Nec solum peccata sua David flere solebat, sed etiam aliorum. Sic enim ipse ait: *Exiit aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam*; peccatores videlicet, ut exponunt Theodoretus, et Euthymius, de quibus etiam paulo post dicit: *Tabescere me fecit zelus meus quia, oblii sunt verba tua inimici mei.* Quod autem non defuerint eidem lacrymæ secundi generis, id est, lacrymæ amoris, et desiderii, testis est Psalmus trigesimus septimus, ubi sic loquitur David: *Domine ante te omne desiderium meum, et gemitus meus a te non est absconditus, et apertius Psalmus quadragesimus primus, ubi legitur hæc verba: Sitiit anima mea ad Deum fontem vivum: quando veniam et apparebo ante faciem Dei? Fuerunt mihi lacrymæ mex panes die, ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, ubi est Deus tuus? Quorum verborum hic sensus esse videtur: sustentabar lacrymis desiderii, quasi panibus, assidue gemens, et plorans, per dies, et noctes. Certe hoc exemplum Davidis speculum esse debet omni generi hominum. Fuit enim hic vir homo doctissimus, et sapientissimus, ita ut libere dicere posset: *Super senes intellexi, et super omnes docentes me intellexi.* Proinde nemo potest lacrymas*

ejus tribuere simplicitati, aut imperitiæ. Fuit idem ipse vir secundum cor Dei, ut legimus in Actis Apostolorum, concionante Paulo. Quare nemo potest suscipiari, non placuisse Deo lacrymas ejus. Denique fuit vir occupatissimus in regno administrando, in bellis gerendis, et in familia propria, filiis, et famulis, uxoribus, et ancillis plenissima regenda, quales occupationes præterendi solent a plerisque hominibus, qui vivunt in sæculo, et satis juste excusari se posse arbitrantur, cur orationi, et compunctioni non vacent, et donum lacrymarum a Deo non petant. Sed in die Judicii istos omnes condemnabit Sanctus David, qui cum longe majoribus occupationibus non intermisit septies in die, et media nocte consurgere ad laudandum et orandum Deum et non frigidè et aridè, ut plerique facimus, sed cum gemitu, et lacrymis ardenti desiderio Deo serviendi. Et si reges, et principes sæculi condemnabit, certe majori ratione Episcopos et Presbyteros, Monachos, et Cœnobitas idem ipse condemnabit.

Post Davidem sequitur Jeremias Propheta, qui cum sanctis lacrymis abundaret, et tamen iis satiari non posset, aiebat: *Quis dabit capiti meo aquam et oculis meis fontem lacrymarum et plorabo die, ac nocte?* Et paulo infra: *Deducant oculi nostri lacrymas et palpebræ nostræ defluant aquis.* Atque hæc pauca ex Testamento veteri.

In novo Testamento princeps gementium, et flentium est Christus rex noster, de quo cum scriptum sit, quod sit ipsa Dei virtus, et sapientia, et quod sciret reprobare malum, et eligere bonum; mirum est, si qui inve-niatur, qui affirmare audeat, melius esse ridere, quam flere: siquidem ipsum nunquam risisse, sæpe autem flevisse legimus. Exultavit quidem in Spiritu sancto aliquando lætitia spirituali perfusus, ob profectam discipulorum, quia gemitus, et luctus spirituale gaudium non excludunt, quin potius finis lacrymarum sanctarum est pax et gaudium in Spiritu sancto. Itaque David post lacrymas penitentiae cum magna fiducia loquitur, et dicit: *Auditui meo dabis gaudium, et lætitiæ, et exultabunt ossa humiliata.* Flevit igitur Christus temporale excidium Hierosolymæ et perditionem æternam multorum millium Hebræorum, cum in die Palmaram videns civitatem, flevit super illam, ut scribit S. Lucas: Flevit etiam mortem Lazari

amici sui, cum vidit Mariam Magdalenam plorantem, et Judæos plorantes, ut scribit S. Joannes, nisi forte, ut aliqui pie meditantibus affirmant fleverit potius vitam ejus mortalem, et laboribus, doloribusque variis obnoxiam, ad quam per resurrectionem reversurus erat ex limbo sanctorum Patrum, ubi quiescebat in pace, juxta illud Simeonis: *Nunc dimittis servum tuum in pace.* Tertio flevit Dominus in horto cum Patri supplicaret, ut si fieri posset, transiret ab eo calix passionis. Quamvis enim Evangelistæ non meminerint lacrymarum, tamen sudor sanguineus tam copiose effusus satis demonstrat, neque lacrymas defuisse. Quarto flevit in cruce, ut Apostoli Pauli verba illa testantur in epistola ad Hebræos: *Qui in diebus carnis suæ preces, supplicationesque ad eum qui posset illum salvum facere a morte, cum clamore valido, et lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia.* Loquitur enim Apostolus de illa Christi oratione, *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum,* hanc enim orationem Christus cum clamore valido emisit, dicente Evangelista Luca: *Et clamans voce magna Jesus ait: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum.* Atque in hac oratione petiit liberari a morte, id est, erui a faucibus mortis, et restitui ad vitam per celerem resurrectionem. In qua petitione exauditus est pro sua reverentia, qua ipse Patrem reverebatur, sive qua ipse dignus erat ut ab omnibus afficeretur. Quamvis autem in Evangelio S. Luca nihil dicatur de lacrymis cum clamore conjunctis: tamen Apostolo Paulo fides habenda est, qui Evangelium totum ex ipsius Christi revelatione didicerat.

Sed præter has lacrymas, omnino credibile est cum Dominus quadraginta diebus in deserto mansit, sine dubio assidue orans; et cum frequentissime pernoctaret in oratione, ut Lucas testatur, cum ait: *Exiit in montem orare, et erat pernoctans in oratione Dei,* et rursum alio loco: *Erat, inquit, diebus docens in templo, noctibus vero exiens morabatur in monte, qui vocatur Oliveti.* Credibile, inquam, est eoraciones cum gemitu inenarrabili conjungere solitum fuisse. Si enim Spiritus sanctus facit nos orare cum gemitibus inenarrabilibus, Apostolo teste in epistola ad Romanos: quanto magis Christus, qui Spiritum non ad mensuram acceperat, et de cujus plenitudine nos omnes accepimus, et super quem spiritus in specie columbæ ascen-

dit, et super eum mansit, oravit in deserto et in montibus, gemitibus inenarrabilibus? Ergo cum Christus Magister, et Dominus noster aperte docuerit, *Beati, qui lugent, et vae vobis, qui videtis;* et quod docuit fecerit, et quod mandavit impleverit: nostrum est, si discipuli obedientes et servi fideles sumus, a risu, et jocis, et mundi blanditiis, et deliciis abhorreere et contra, piis lacrymas in hac lacrymarum valle diligere, in iis versari, et oblectari, easque a Deo, non sine interno gemitu postulare.

Christum secuta est imprimis S. Maria Magdalena (omitto enim B. Virginem Deiparam, non quod existimem, eam non flevisse assidue, sed quia lacrymæ ejus per Scripturam non innotuerint) hæc enim cum primum respicere cepit, Christi pedes lacrymis penitentiae lavit, et capillis suis terisit; idque in publico convivio, et multis presentibus: quam enim non puduerat publice peccare, eandem pudere non debuit publice penitere. Tanto vero fuit vis lacrymarum illarum, ut continuo audire meruerit, *Remittuntur tibi peccata tua.* Neque solum remissa illi fuere peccata; sed ita in charitate confirmata, vel, ut Apostolus loquitur, fundata, et radicata fuit, ut postea iterum ejusdem Christi pedes lacrymis laverit, et capillis suis absterserit: non lacrymis amaris compunctionis, et doloris, sed lacrymis amoris dulcedine spirituali, et suavitate plenissimis; et rursum ad sepulchrum Christi viventis, lacrymis desiderii, tandiu fleverit, donec dilectum suum prima videre, et audire meruerit. O felices lacrymæ, quæ peccatricem in sanctam, ac pene innocentem repetite mutare poterunt, hinc enim postea Christo Agno immaculato, et Mariæ Virgini purissime, et Joanni discipulo castitatis gratia super cæteros dilecto, individua comes semper inhæsit.

Sequitur S. Petrus, qui in passione Domini peccavit peccatum grande, non tamen ex malitia, ut Judas proditor, sed partim ex nimia fragilitate, partim ex nimia confidentia virium suarum. Dixerat enim: *Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo:* et tamen ad verbum ancillæ dicentis, *Et tu cum Jesu Galilæo eras, ille negavit coram omnibus dicens: Nescio quid dicis;* ac paulo post dicente alia ancilla: *Et hic erat cum Jesu Nazareno, iterum negavit cum juramento, Quia non novi hominem.* Sed hoc peccatum tanto imbre

lacrymarum diluit, ut ne verbo quidem ab ipso Domino postea reprehensus legatur. Nam (ut Evangelistæ scribunt) *Continuo respiciens, flevit amare.*

Sancto Petro adjungendus est coapostolus ejus Paulus qui et ipse peccavit peccatum grande: nam Ecclesiam Dei persecutus est, et, ut idem ipse confitetur, non solum persecutor, sed etiam blasphemus, et contumeliosus fuit. Sed post conversionem, ubi abundavit de acta persecutionis superabundavit gratia lacrymarum, sic enim ipse de se testatur in Actis Apostolorum: *Vos scitis a prima die, qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuerim, serviens Domino cum omni humilitate, et lacrymis; et infra: Per triennium nocte et die non cessavi cum lacrymis, monens unumquemque vestrum; et in posteriore ad Corinthios: Scripsi vobis per multas lacrymas.* Itaque hic Beatus Apostolus sive loqueretur ad Deum in oratione, lacrymas adhibebat ut audiret; sive loqueretur ad homines in predicatione, lacrymis potius, quam verbis persuadere nitetur: sciebat enim ac proprio experimento didicerat, tum apud Deum, tum apud homines, maximam esse potentiam lacrymarum.

Porro quæ legimus in Scripturis de lacrymis principum Apostolorum, sine dubitatione etiam legeremus de reliquis Apostolis, si B. Lucas in Actis, aut aliquis auctor fidelis res gestas omnium Apostolorum scriptas reliquisset. Sed cum idem esset Magister Christus discipulorum omnium, et idem spiritus, qui postulat pro Sanctis, gemitibus inenarrabilibus, omnium corda inhabitaret, et omnes Apostoli essent principalia membra illius columbæ, quæ semper gemit; dubitare non possumus, quin Apostoli omnes, et omnes discipuli, denique sancti omnes, qui ad columbam pertinent, dono lacrymarum, præditi fuerint.

CAP. XI.

De necessitate gemituum, ex doctrina, et exemplis sanctorum.

Addenda sunt jam testimonia, vel exempla sanctorum Patrum, qui doctrinam Scripturarum de necessitate gemituum libris suis, vel exemplis ad posterum transmiserunt. Et quidem quod attinet ad lacrymas peni-

tentium, habemus imprimis testimonium B. Cypriani Episcopi, et Marlyris, qui in sermone de lapsis ita loquitur: « Quam magna deliquimus, tam granditer defleamus. Orare oportet impensius, et rogare: diem luctu transigere, vigiliis noctes, ac fletibus ducere: tempus omne lacrymis, et lamentationibus occupare, stratos solo adherere cineri, in cilicio volutari, et sordibus. » Qualis est hic præco Dei? qualis concionator veræ penitentiae? Quid hoc tempore diceret, si cerneret homines peccatores sola confessione contentos, doctrinam gemituum penitus ignorare?

Sanctus Basilius in oratione in Judicium, de gratiarum actione: « Quando ob peccata fratrem lugentem vides, inquit, tu quoque misericordia motus simul luge; et infra: « Ob peccatum uberes fluant lacrymæ, nec singultus ex imo corde procedentes deficiant. Plebat Paulus inimicos Cfrucis Christi; Jeremias quoque super pereantibus peccata populi flebat: qui quoniam naturæ lacrymæ non satis erant, fontem lacrymarum quærebatur: tales igitur lacrymas, tales luctus verbum illud (Dei videlicet) collaudat. »

Sanctus Ambrosius in libro ad Virginem lapsam, quam ad penitentiam cohortatur: « Defluant, inquit, oculi lacrymas, qui maculæ simpliciter non aspererunt. »

Hujus tempore Theodosius imperator ab ipso S. Ambrosio ab Ecclesia ejectus ob crimen admissum, eximium exemplum penitentiae toti Ecclesiæ præbuit. Cum enim in excusationem criminis sui Davidem nominasset, qui cum rex esset adulterio homicidium adjunxerat, audivit ab Ambrosio: « Qui secutus es errantem, sequere penitentem. » Ille igitur verè Christianus imperator, sceptri, et purpuræ oblitus, postquam multos menses facinus suum domi defleverat, ad Ecclesiam veniens coram omni populo, non stans, nec provolutus in genua, sed toto corpore prostratus, lacrymis terram rigabat, capillos vellebat, pectus ferebat, omnibus, quibus poterat modis, Deo et Ecclesiæ satisfaciebat; hæc apud Theodorum in historia Ecclesiastica legi possunt, qui etiam Theodoretus in epitome divinarum decretorum, de ratione penitentiae agendæ ita scribit: « Sunt, inquit, medicabilia etiam, quæ post Baptismum sunt vulnera; medicabilia autem, non ut olim (in Baptismo) per solam fidem remissione, sed per multas lacrymas, et fletus, et luctus,

et jejunium, et orationem, et laborem commissi peccati quantitati commensuratum: qui enim non sic affecti sunt eos nec admittere quidem didicimus. Atque hæc habet Ecclesia leges de penitentia. » Hæc Theodoretus, cui consonat Sanctus Gregorius Nazianzenus in oratione secunda de Baptismo, cum ait: « Recipio penitentes: sed si lacrymis rigatos videro. » O quam raros hoc nostro tempore Nazianzenus reciperet penitentes!

Sanctus Gregorius Nyssenus in libro de vita Mosis: « Nec lacrymis, inquit, parcendum est: lacryma enim fidelis custos est ejus, qui vitam insituit per virtutem. »

S. Athanasius in libro de Virginitate, sive de meditatione, prope finem: « Magna, inquit, vis est lacrymarum, et præclara per eas sunt; et infra: « Plorat, inquit, et lamentatur, ut vindicetur a divinis penis, atque iterum plorat, ut dignus fiat cælestium honorum muneribus. » Eodem tempore vixit S. Antonius, cujus vitam idem ipse S. Athanasius scripsit; ac præter cætera ejus dona, lacrymarum fuisse demonstrat, ut supra dixi capite quarto, et infra dicemus, libro tertio extremo.

Sanctus Hieronymus in epistola ad Rusticum, multis Scripturarum testimoniis eum exhortatur ad lacrymas, et in epist. ad Sabianum dicit, se illum admonuisse, ut Dei misericordiam jugibus lacrymis imploraret. Et ipse de se in epist. ad Eustochium, de custodia Virginitatis, sic ait: « Post multas lacrymas, post celo inhærentes oculos, nonnunquam videbar mihi interesse agminibus Angelorum. » In Epitaphio S. Paulæ Romanæ describens ejus vitam: « In ea, inquit, crederes fontes lacrymarum, ita levia peccata plangebatur, ut illam gravissimorum criminum crederes ream. » Denique in epitaphio Fabiolæ, posteaquam descripsit ejus publicam penitentiam, ita loquitur: « Quæ peccata fetus iste non purget? quas inveteratas maculas hæc lamenta non abluant? »

Sanctus Augustinus in lib. viii. Confessionum de se ipse scribit: « Ubi vero a fundo arcano alta consideratio contraxit, et congressit totam miseriam meam in conspectum cordis mei, oborta est procella ingens ferens ingentem imbrem lacrymarum; et paulo post: « Ego sub quadam flci arbore stravi me, et dimisi habenas lacrymis; et proruperunt flumina oculorum meorum, acceptabile sacrificium tuum, » et infra: « Di-

cebam hæc, et flebam amarissima contritione cordis mei. » Et tamen hic beatissimus vir nondum baptizatus erat cum ita peccata sua defleret. Quid, quæso, fecisset, si post lavacrum sanctum criminis alicujus reus fuisset? Quam multos Christianos baptizatos iste catechumenus judicabit? Væ nobis, qui post gratiam Baptismi peccata gravissima perpetravimus, et lacrymas nullas fundimus. Scribit quoque Possidius in ejus vita, in ultima egritudine, voluisse sibi ante oculos collocari Psalmos Davidis, qui ad penitentiam pertinent, eosque legere solum cum interim jugiter, et ubertim fieret; quamvis sanctissime vitam egisset. Hoc mirum est sapere: hoc est cognoscere culpam magnitudinem, et medicinam morbo convenientem adhibere.

Sanctus Joannes Chrysostomus hom. 6. in Mathæum describens vitam hominis probi, quales erant primi Christiani: « Iste talis, inquit, ea, quæ videntur cuncta despiciens, in compunctione continua perseverat, largo assidue fluens fonte lacrymarum, multamque hinc capiens voluptatem. Nihil quippe ita conglutinatur, atque unit Deo, ut illa lacryma, quas, et peccati dolor, et amor virtutum effundit. » Idem auctor in libro prior de compunctione cordis, prope extremo. « Et ideo, inquit, lugendum est, et ideo flendum, et per totam vitam plangendum, ut vel sic occupata in luctu, et lacrymis animæ erubescat aliquando peccare. » Denique plenus est hic venerabilis Doctor in omnibus operibus, quæ plurima sunt, encomiis lacrymarum.

S. Gregorius lib. iii. dialogorum: « A Creatore, inquit, nostro gemitu querenda est lacrymarum gratia. » Idem Beatissimus Pontifex in hom. 37. exemplum narrat S. Cassii Narniensis Episcopi, qui cum ad horam offerendi sacrificii venisset, velut totus in lacrymis defluens, semetipsum cum magna cordis contritione mactabat. Inde homiliam concludens ait: « Lavato ergo, fratres charissimi, lacrymis maculas peccatorum, eleemosynis tergite, hostiis exiate. »

S. Bernardus serm. 35. ex parvis, describit dies necessarios ad ambulandum in lege Domini: ac primum diem ponit gemitum cordis. « Notandum, inquit, quod hæc vita legis Domini consummatur sex diebus. Et prima quidem dicta est gemitus cordis, secunda, confessio oris, tertia, largitio propriæ possessionis, quarta, labor corporis,

quinta, abnegatio propriæ voluntatis, sexta, contemptus mundi. Itaque nisi quis incipiat a gemitu cordis, id est, a vera conversione, et compunctione, frustra nititur ad majora. » Idem sermone sexto decimo in Cantica deplorans penas gehennæ: « Quis dabit, inquit, capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum, ut præveniam fletibus fletum, et stridorem dentium? » Et ibidem exhortans monachos suos ad fletum: « Et tu, inquit, in tua lamentatione Deum cogita factorem, cogita benefactorem, cogita patrem, cogita Dominum. Ad omnia reus es, plange per singula. » Hæc ille: quorum similia in omnibus Scriptoribus sacris inveniuntur: nec minus inveniuntur in omnibus sanctis exempla gemituum, et lacrymarum.

CAP. XII.

De necessitate gemituum, ex auctoritate Ecclesiæ.

Claudam hunc primum libellum auctoritate Ecclesiæ universæ. Ecclesia enim Catholica mater nostra in hymnis sacris, quos decantari instituit in officio divino, frequenter admonet, ut flendo, aut gemendo, Dominum deprecemur.

Feria tertia ad laudes matutinas in feriali officio sic legimus:

Jesum clamus vocibus,
Fientes, precantes sobrie, etc.

Feria quarta ad nocturnum in feriali officio:

Preces gementes fundimus,
Dimittite quod peccavimus.

Feria quarta ad laudes matutinas:

Flendo, et canendo quassumus,
Intende nostris sensibus.

Sabbato ad nocturnum in feriali officio:

Nostris pius cum canticis
Fletus benigne suscipe.

Dominica die ad vespervas de tempore:

Tetrum chaos illabitur:
Audi preces cum fletibus,

Feria tertia ad vespervas feriales:

Munda virore gratis,
Ut facta fletu diluat.

In Adventu Domini ad Laudes:

Omnes pro indulgentia,
Vocem demus cum lacrymis.

In Quadragesima ad vespervas:

Audi, benigne conditor,
Nostras preces cum fletibus.

In Quadragesima ad officium nocturnum:

Ploremus ante Judicem,
Flectamus iram vindicem.

In antiphona illa celebri, quæ canitur post laudes, et post completorium, quæ incipit: « Salve Regina, » sic legimus: « Ad te clamamus exules filii Evæ, ad te suspiramus gementes, et fientes in hac lacrymarum valle. » Scio hæc esse minuta, et omnibus nota: volui tamen ea consideranda proponere, et seorsim diligenter annotare: quia plurimi sic ea legunt, ut non videantur intelligere, vel cogitare quid legant; et dum se putant, Deum laudando, premium promereri, iram in se divinam mentiendo provocant. Nam si verbis profitemur non gemere, vel plorare, et interim corde arido verba illa sacra pronuntiamus, fortasse etiam, quod absit, ridemus, aut inania cogitamus: nonne rei mendacii apud Deum sumus? Et quid nos impetraturos a Domino sperare possumus, si cum verbis non concordat affectus? Merito reprehendit Propheta, vel potius Dominus per Prophetam, eos, qui labiis Deum honorant, cor autem ipsorum longe est a Deo. Sed majore ratione nos reprehensione dignissimi sumus, si non facimus, quod nos facere dicimus, et alta voce pronuntiamus, quasi Deus nos sit presens, aut non audiat, aut certe irrideri possit. Et ipsa Virgo sanctissima Deipara, quomodo feret, et quam grato animo exaudiet nos dicentes, « Ad te clamamus exules filii Evæ, ad te suspiramus gementes, et fientes in hac lacrymarum valle, » si dum ista pronuntiamus, neque filios infelicis Evæ nos esse meminimus, neque suspiramus ad matrem misericordiam, neque gemimus, vel ploramus; sed alacriter, et gaudentes cantamus; neque de valle lacrymarum ad montem Dei ascendere desideramus, imo neque vallem lacrymarum cognoscimus, neque in exilio nos esse existimamus: et si possemus in terris semper vivere, fortasse nunquam de cœlesti patria cogitaremus?

Tu igitur, Domine suavis, et mitis, et multa misericordiam omnibus invocantibus te, recordare quod pulvis sumus: medere languoribus nostris: flare incipiat Spiritus tuus, et fluant aquæ: mitte ad nos Spiritum sanctum tuum, qui orare nos faciat gemitibus inenarrabilibus. Aut certe si justo tuo judicio, non adsunt nobis lacrymæ oculorum, saltem non desint gemitus cordis. Et si ne hoc quidem beneficio tuo digni sumus, saltem non deficiat nobis amor gemituum, et desiderium lacrymarum.

LIBER SECUNDUS

CAP. I.

De primo fonte, qui est consideratio peccati.

Disseruimus libro superiore de necessitate lacrymarum: nunc de materia, ex qua nascuntur, sive de fontibus, unde profluunt lacrymæ salutare, breviter disseremus. Fontes generales duo sunt, ut antea demonstravimus, malum, et bonum, sive tristitia, et gaudium, unde profluunt lacrymæ amara, et lacrymæ dulces; sive lacrymæ doloris, et lacrymæ amoris, quæ significatæ sunt per fontes abyssi, et cataractas cœli, unde diluvium generale processit in diebus Noe; et per irriguum inferius, et superius, quod Axa poposcit a Patre in libro Josue. Sed duo isti fontes generales in duodecim dividuntur, qui significari videntur in libro Exodi per duodecim fontes aquarum, quos invenerunt in deserto filii Israel, cum primum per mare Rubrum exierunt de Ægypto, ut ad terram promissionis proficiscerentur. Sic enim et Christiani, post Baptismum proficiscentes per desertum mundi ad patriam celestem, duodecim istis fontibus necesse habent, ne ariditate deserti penitus opprimantur.

Primus igitur fons est consideratio deformitatis peccati. Sunt autem tria veluti capita consideranda ut peccati deformitas penitus cognoscatur: primo peccatum ipsum: deinde peccatorum multitudo: denique quis ille, qui peccat, et quis ille in quem peccatur.

Quod ad primum attinet, peccatum est offensio Dei, et omnium rerum, quas fecit Deus: proinde quicumque peccat, inimicitiam sumit adversus Deum et adversus omnes res creatas. Cujus typum gessit Ismael, cujus Manus erant *Contra omnes, et manus omnium contra eum*, ut loquitur Moses in libro Genesios. Hoc certe solum si attentè cogitaretur, satis esse deberet, ut homo

peccator horreret, nec auderet quocumque proposito premio illud admittere. Et quidem quod omne peccatum lethale (nam de hoc loquimur) sit offensio Dei, ex definitione colligitur. Sic enim peccatum definit S. Augustinus, quem Theologi omnes sequuntur, *Dicitur, vel factum, vel concupitum contra legem æternam*. Est autem lex æterna ipsa summa, et sempiterna ratio Dei, quæ est ipse Deus: quamvis enim multe dicantur leges, naturales, positivæ, divinæ, humane, ecclesiasticæ, politicæ: omnes tamen ab una æterna Dei lege dependent. Ideo enim justa est quælibet lex quia conformis est æternæ legi, et ab illa derivatur, et est ejus quasi quedam adumbratio. Et ideo peccatum est, si filius non obediatur parenti, vel servus domino, vel civis magistratui, vel populus principi, sive ecclesiastico, sive politico: quia lex æterna Dei justum esse discernit, ut filii parentibus obediant, et servi dominis, et cives magistratui, et populus principi. Efficitur igitur, ut quicumque peccat, Deum offendat, atque ab obedientia Dei discedat; jugum ejus excutiat; adversus eum inimicitias gerat, et justissimæ ejus vindictæ subiciatur. Id quod testatur Deus ipse per Jeremiam dicens homini peccatori: *A sæculo confregisti jugum meum, rupisti vincula mea, dicitur: Non serviam, et per Isaiam: Transgressi sunt leges, mutaverunt ejus, dissipaverunt fœdus sempiternum: propter hoc maledictio vorabit terram*. Idem testantur supplicia, quia Deus afflixit ab initio Angelos prævaricatores, et primos parentes, et postea filios eorum per diluvium generale, et alias ejusmodi calamitates. Et denique idem testantur pœnæ sempiternæ, quas Deus per Prophetas, et Apostolos in Scriptoribus sanctis peccatoribus comminatur.

Neque solum Deum peccator offendit, sed omnes etiam Dei creaturas offendit, atque